

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи доктории Махмадшоев Махмадшо Мирзошоевич дар мавзун «Масъалаҳои асосии нақду суҳансанҷии адабиёти тоҷику форс дар асрҳои XVI-XVII» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.00 – Адабиётшиносӣ (10.01.01–Адабиёти тоҷик, равобити адабӣ)

Дар замони Истиқлолияти давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои таҳқиқи густардаи сарчашмаҳои таърихиву адабӣ ва муайян намудани ривоҷи нақду суҳансанҷии даврони мавриди назар заминаи мусоид фароҳам оварда шуд. Ба даст овардани сарчашмаҳои дастӣ аввал аз китобхонаҳои ватаниву хориҷӣ ва дар ин замина баррасиву баргардонии ин осор ҷихати рӯи кор омадани рисолаҳои илмӣ аҳаммияти хосе пайдо намуд. Дар шинохту баррасии мазмун ва мундариҷаи сарчашмаҳои таърихиву адабӣ рисолаҳои илмӣ рӯйи кор омада бошанд, ҳам перомуни нақду суҳансанҷӣ ва таҳаввули тамоюлоти адабӣ, ҳамчунин афкори интиқодиву илмӣ осори садаҳои XVI-XVII тавачҷуҳи камтаре зоҳир шудааст. Ба хусус, ҷанбаҳои интиқодии таърихӣ ва осори таърихиву улуми адабӣ ҳанӯз ба таври бояст таҳлилу баррасӣ нагардидаанд. Аз ин нигоҳ таҳқиқоти анҷомдодаи Махмадшоев Махмадшо Мирзошоевич яке аз мавзӯҳои муҳимму саривақтӣ ва камомӯхта шуда мебошад, ки муҳаққиқ бо таҳлилу таснифи маводи фаровони адабиву таърихӣ, ки дар ғосилаи дусад сол навишта шудаанд, муҳокима ва хулосаҳои илмӣ худро бо асноду далоили муътамад ба субут расонидааст.

Диссертатсияи доктории Махмадшоев М.М. аз муқаддима, чор боб, сездҳақ ғасл, ҳафт зерғасл, хулоса ва рӯйхати адабиёт иборат буда фарогири 348 саҳифаи ҷопи компютерӣ мебошад.

Дар муқаддимаи рисола оид ба мубрамаӣ ва дараҷаи таҳқиқи мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқ, сарчашмаҳо ва навғониҳои илмӣ, нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқ маълумот дода шудааст.

Боби якуми диссертатсия «Заминаҳои густариши нақду суҳансанҷӣ дар адабиёти тоҷику форс асрҳои XVI-XVII» унвон дошта, аз ду ғасл иборат аст. Диссертант дар ин ғаслҳо дар бораи давраи мураккаб ва пуриштилофи таърихи халқҳои Мовароуннаҳру Хуросон, авҷ гирифтани зиддиятҳои мазҳабӣ, густариши забони тоҷикӣ-форсӣ, ривоҷи адабиёти форсизабон дар қаламрави Ҳиндустон, дастгирии моддин суҳанварон аз ҷониби шоҳону мансабдорони сулолаи Темуриёни Ҳинд суҳан ронда, дар поёни ҳар ғасл хулосаҳои илмӣ худро баён намудааст. Аз таҳқиқоти М. Махмадшоев муайян мегардад, ки забон ва андешаи эронӣ хело пештар,

замони ворид шудани лашкари Қосим, ки миёни лашкараш шаст ҳазор эронӣ буданд, ба Ҳинд омадааст (саҳ.14).

Боби дуюми диссертатсия **Анвои нақди адабӣ ва ривочи онҳо дар адабиёти тоҷику форси асрҳои XVI-XVII** номгузорӣ шуда, аз ду фасл ва ҳафт зерфасл иборат мебошад. Муҳаққиқ дар бораи навъҳои нақди аабӣ, амсоли нақди ахлоқӣ, нақди иҷтимоӣ, нақди равоншиносӣ, нақди маънӣ, нақди шуаро, нақди муаллифӣ дар осори шуарои асрҳои XVI-XVII баҳс намуда, рушди нақди ахлоқию таърихро дар ин даврон таъкид намудааст.

Унвони боби сеюми диссертатсия **«Тазкиранависӣ ва рушди нақди адабӣ»** мебошад, ки аз панҷ фасл иборат аст ва дорои арзиши баланди илмист. Муҳаққиқ дар ин боб перомуни тазкиранависӣ дар ҳавзаҳои Мовароуннаҳру Хуросон ва қаламрави Ҳинд, усулҳои нақди шеър дар тазкираҳо, нигоҳи тазкиранависони давр ба шеъри гузаштагон, нақди шеъри ҳамзабонон дар тазкираҳо сухан ронда, замони ҳукмронии Темуриёни Ҳиндро, ки дар он даврон осори зиёди илмӣ ва адабӣ таърихӣ таълиф гардидаанд, даврони рушди адабиёти форсизабон дар шибҳи қораи Ҳинд ҳисобидааст (саҳ.32).

Асмои боби чорум **«Нақди шеър дар маҳфилҳои адабӣ»** мебошад ва аз чор фасл иборат аст. Унвончӯ дар ин боб атрофи масоили нақди шеър дар китобҳои адабиётшиносӣ ва осори дигар, маҳфилҳои адабӣ ва ривочи нақди шеър, муколамаву равобити адабии шоирон ва ҷойгоҳи нақдушшеър дар сарчашмаҳои адабии асрҳои XVI-XVII, нақди адабӣ дар шуруҳоти асрҳои XVI-XVII изҳори назар намуда, дуруст қайд намудааст, ки дар асрҳои мазкур дар ҳавзаҳои адабии Эрон, Варорӯд ва Ҳиндустон мактабҳои шарҳнависӣ фаъолият дошта, нисбат ба замони гузаштаву баъдӣ дар ҳамин даврон шарҳҳо бештар таълиф шудаанд (саҳ.44).

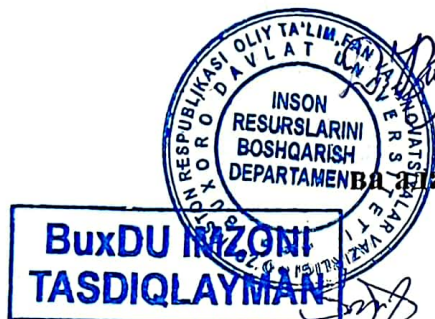
Дар баҳши хулосаҳои диссертатсия натиҷаҳои таҳқиқ дар 27 банд оварда шуда, нақши ҳавзаҳо ва маҳфилҳои адабии Мовароуннаҳру Хуросон ва Ҳинд, тазкираҳову осори таърихӣ ва адабиётшиносӣ ёддошти асрҳои мазкурро ҷиҳати рушди нақдусухансанҷии асрҳои маъдӣ назар таъкид намудааст.

Диссертант аз рӯи мавзӯи рисолаи илмиаш 1 монография, 32 мақолаи илмӣ chop намудааст, ки 20 - тои он дар маҷаллаҳои тақризишавандаи Комиссияи олии аттестатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудааст.

Дар баробари арзиши зиёд автореферати диссертатсия ҳолӣ аз камбудӣ нест. Хуб мешуд муаллифи рисола ному насаби олимони хориҷиро ба як шакл ва тарзи пурра меовард на ба шакли Е.Э. Бертельс, А.Н. Болдырев Э Браун, Футухӣ, Зарринқуб, Маонӣ, Муҳаббатӣ ва ғ.(с.5-6).

Дар фасли чоруми боби чорум оид ба нақди шуруҳоти асрҳои XVI-XVII муаллиф маълумот овардааст, хуб мешуд дар оянда ҳангоми таълифи монография маълумоти ин фаслро бештару фарохтар намояд. Камбудихои мазкур ҷузъӣ буда, арзиши илмии автореферати диссертатсияро кам намесозанд.

Дар маҷмӯъ, автореферати диссертатсияи Маҳмадшоев Маҳмадшо Мирзошоевич дар мавзӯи «Масъалаҳои асосии нақду суҳансанҷии адабиёти тоҷику форс дар асрҳои XVI-XVII» кори илмӣ-таҳқиқии анҷомёфта ва ҷавобгӯ ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.00 – Адабиётшиносӣ (10.01.01–Адабиёти тоҷик, равобити адабӣ) сазовор ва арзанда мебошад.

Доктори фанҳои филология,
профессори кафедраи забон
ва адабиёти ДДБ – Дилрабо Қувватова.

Номзоди фанҳои фалсафа оиди
филология (PhD), муаллими кафедраи забон
ва адабиёти ўзбеки ДДБ – Зарнигор Соҳибова